



МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

ОБЛІКОВА КАРТКА
об'єкта культурної спадщини

Майдан 1 «Залізна баба»
(«Жертовник «Залізна баба» X-XIII ст.»)
(найменування об'єкта)

Вид	Тип	Категорія пам'ятки
Археологічний, науки і техніки	Споруда	Пам'ятка місцевого значення

1. Дата утворення об'єкта:
Скіфський час, XVII ст.

2. Місцезнаходження об'єкта

Полтавська область, Оржицький район, Селецька сільська рада, с. Великоселецьке, розташований частково у межах східної околиці центральної частини с. Великоселецьке Селецької сільської ради, безпосередньо край схилу плато корінної тераси правого берега р. Сула, лівобережного басейну р. Дніпро, на новоутвореному (у результаті грейдування дороги) мису.

Географічні координати умовної сучасної центральної частини:

Місце розміщення	градуси, мінуты, секунди (датум WGS 84)	
	N	O
Центральна частина вибірки котловану кільцевого останця	49° 48' 41.9869" N	32° 48' 10.6953" E

Шляхи під'їзду з м. Полтави: автотрасою М03 до Хоролу, далі трасою Т1709 до повороту на с. Великоселецьке.

3. Охоронний номер пам'ятки
Охоронний номер не присвоєно

4. Дати і номери рішень, відповідно до яких об'єкт узятो на державний облік та визначено категорію пам'ятки
Рішення Виконкому Полтавської обласної ради народних депутатів № 287 від 23.04.1982 р.

5. Функціональне використання:

Сучасне використання	Первісне призначення	Інші (протягом часу існування об'єкта)
Задернований, частина осипалася і зсунулася	Курганне поховання	З кінця XIX ст.. кладовище

6. Стислий опис об'єкта:

Розташування	Розташований частково у межах східної околиці центральної частини с. Великоселецьке Селецької сільської ради, безпосередньо край схилу плато корінної тераси правого берега р. Сула,
--------------	--



	лівобережного басейну р. Дніпро, на новоутвореному (у результаті грейдування дороги) мису. Комплекс знаходиться на землях державної власності, в межах населеного пункту (КОАТУ 5323685901). Загальна площа бл. 0,552 га.
Характеристика об'єкта	Майдан у складі кільцевого останця та пари вусів. Кільцевий останець кургану в південній частині значною мірою зруйнувався через осипання корінної тераси, унаслідок функціонування тут цегельного заводу та грейдування новітнього шляху. Його максимальні розміри: 75 м (по збереженій вісі північний захід – південний схід) x 35 (у протилежному напрямку, по вісі з ділянкою руйнування). Максимальна висота простежується в південно-східній частині останця, і становить до 3,0 м від рівня навколишньої поверхні. Слідів розриву (входу) з боку вусів майже немає. По центру западини, що розміщена значно нижче сучасного рівня денної поверхні (до -1,00 м), зберігся пагорб, відносною висотою 1,2 м від максимального заглиблення западини, з діаметром до 20 м (частина теж осипалася). В обриві урвища помітно, що масив останця знаходиться на суглинковій основі. І. В.Г. Ляскоронський, і Ф.Б. Копилов відзначали, що в цьому останці місцевими мешканцями під час копання знаходилися рештки перепаленої і утрамбованої глини, цеглу, залізну кирку з вузькою шийкою та ін.. Окрім того, перший відзначав, що саме цей пагорб і називався «Залізна Баба» (від нього і пішла назва усього майдану), через те що в його масиві було знайдено кам'яну фігуру з явними ознаками людської голови — очима, носом, ротом і т.д. Її подальша доля невідома. У північно-східній ділянці кільцевого останця є западина від якої на південний схід уздовж урвища схилу річки тягнеться рівчак. Його походження на разі незрозуміле, можливо, часів Другої Світової війни, принаймні, на фото 1975 р. з облікової документації він мав ще свіжі осипи-оголення. На південно-східному краї кільцевого останця простежується невеликий рівчак, позначений і описаний ще В.Г. Ляскоронським, з відносною глибиною до -0,80 м, що повністю перетинає неширокий перешийок. Його походження поки-що незрозуміле. На північний захід від кільцевого останця, углиб плато берега, розташована пара вусів. Правий вус зберігся повністю, має максимальну висоту 2,80 м у північній частині, в південній по центру вуса є заглибина, що тягнеться приблизно на половині відстані усього вуса; певно, останній, є двоскладовим за формою та будовою. Протяжність вуса 60 м, максимальна ширина 17 м. Лівий вус розміщений на краю урвища, частково з південного заходу осипався. Максимальна висота 2,20 м у центральній частині, протяжність — 87 м, максимальна сучасна збережена ширина — до 13 м. Таке його прямолінійне і несиметричне відносно правого вуса розміщення нехарактерне, але доволі зрозуміле, якщо врахувати, що він розміщувався безпосередньо край схилу урвища/яру, що пізніше був додатково прорізаний. На планах В.Г. Ляскоронського та Ф.Б. Копилова цей вус на своєму закінченні має невеликий заворот, який на разі відмітити не вдалося.



	Дещо на північний захід від кінця вуса зберігся охоронний знак старого зразка. Між вусами, посередині майданної площадки, простежена заглибина.	
	Уся зазначена територія в межах та навколо майдану ще з кін. XIX ст. була зайнята кладовищем, окремі сліди ґрунтових поховань нового часу в оголеннях стінок урвища відзначав і Ф.Б. Копилов, яскраво помітні вони й зараз, особливо в південно-східній ділянці, в оголеннях урвища, і в осипах у підніжжя обриву.	
	На північ і північний схід майдан оточений схилом корінного берега, що додатково захищений ділянкою Посульського Змійового валу, який свого часу В.Г. Ляскоронський і вважав частиною укріплення слов'янського городища. Географічні координати межових точок:	
	№, місце розміщення	градуси, мінути, секунди (datum WGS 84) N O
	північний край	49° 48' 44.5220" N 32° 48' 8.4406" E
	північно-західний край	49° 48' 44.2190" N 32° 48' 6.2173" E
	південно-східний край	49° 48' 41.5300" N 32° 48' 12.5478" E
	Загальна площа – бл. 0,552 га.	
Наявність творів мистецтва	Твори мистецтва відсутні.	

7. Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця):

8. Ступінь схоронності об'єкта:

Добрий, задовільний, незадовільний, аварійний	Загальний стан об'єкта культурної спадщини: для вусової частина насипу — добрий, для кільцевого останцю — незадовільний. Акт обстеження технічного стану № 06 від 13 листопада 2019 р.
---	---

9. Наявність науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інв. №
Обліково-паспортна документація	1975	Сидоренко Г. О., Пайдем В. О. Полтавський краєзнавчий музей	Робочий архів ЦОДПА
Паспорт пам'ятки археології	1969	Горенко І. І., Лубенський краєзнавчий музей	Робочий архів ЦОДПА

10. Основні джерела відомостей про об'єкт:

Археологічні матеріали	Археологічні розкопки тут не проводилися, лише в XVII ст. масив центральної частини майдану був вибраний для отримання селітри, вилужений (виварений) та залишений поряд у вигляді вусів.
Картографічні матеріали	М-36-78-D. Lukomje. Deutsche Heereskarte. Rußland 1:50 000. Grundmaterial : Rußland karte 1:50 000. Stadt. 1931. – Herausgegeben vom OKH Gen St d H. 1943.



	М-36-78 (Исковцы). СССР Полтавская область. М 1:100 000. [По съемкам] 1929-1931 г.г. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г. Ряд XXIII. Лист 11. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской / Гравир. конт. Чин. Захаров 1-й, 3-й предм. и горы Чин. Раува; Вырез. слова Чин. Прокофьев. – [Изд. кон. 185х гг.]. Х-42-61-Г-в. М 1:25 000. Составление 1953 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-IV-69 г. Х-42-61-Г-г. М 1:25 000. Составление 1953 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-IV-69 г.
Архівні матеріали	Верещака В. М. Звіт про археологічні розвідки в 2006 р. на території Оржицького району Полтавської області. – Полтава, 2007 // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 471. – 30 арк. Жертовник «Залізна Баба». Полтавська область, Оржицький р-н, Селецька сільська рада, с. Великоселецьке : паспорт пам'ятника археології [Сидоренко Г.О. 28 листопада 1974 р.]. – 4+2 арк. Жертовник. Полтавська обл., Оржицький р-н, с. Велиа Селецька : Паспорт пам'ятника археології [Горенко І.І., 20.VI.1969 р.]. – 2 арк. Копилов Ф. Б. Звіт про розвідку археологічних пам'ятників в районі Середнього Посулля починаючи від Лохвиці до м. Горошина, в основному по правому березі річки Сули в 1945р. // НА ІА НАНУ. – Спр. 1945/8. – 29 арк., ілюстр. Луговий Р. С., Касьян В. В., Коваленко О. В. Звіт про археологічні розвідки у Оржицькому районі Полтавської області у 2012 р. // НА ПКМ. – Спр. 04-386. – 75 арк. Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчет о разведках 1989 г. на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников) / Машинопис. Альбом ілюстрацій. – Полтава, 1989 // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – Спр. 1989/213; НА ПКМ. — Спр. № 03-332; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 25-25а. – 56+31 арк. Шерстюк В. В. Звіт від 08-10 жовтня 2014 р. про інвентаризацію пам'яток археології на території Оржицького району Полтавської області // Робочий архів ЦОДПА.
Бібліографічні матеріали	Верещака В. М. До археологічної карти Оржицького району / Верещака В. М. // Охорона та дослідження пам'яток археології : Матеріали 7-го науково практичного семінару : зб. наук. статей. – Полтава : Вид-во «Фірма «Техсервіс», 2006. – С. 28 – 29. Ляскоронский В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы в бассейне р. Сулы / В. Г.



	Ляскоронского // Труды XI АС в Киеве 1899 г. [под ред. граф. П. Уваровой и С. С. Слуцкого]. – Т. I. – М. : тип. Г. Ласскера и А. Гегеля, 1901. – С. 405 – 457. Ткаченко А. М. Разведки в Оржицком районе / А. М. Ткаченко // Охорона і дослідження пам'яток археології Полтавщини : Третій обласний науково-практичний семінар (квітень, 1990 р.) / Тези доповідей. – Полтава : «Полтава», 1990. – С. 171 – 173.
--	--

11. До облікової картки додаються графічні матеріали та фотофіксація:

Найменування матеріалів	Кількість	Дата виконання	Виконавець
<i>Планіграфічні матеріали</i>			
Загальний план розміщення пам'ятки. Основа: М-36-78. Оржица. М 1:100 000. Состояние местности на 1986 г. — Генеральный штаб. Издание 1987 г.	1	2019	Шерстюк В.В.
Майдан «Залізна баба». с. Великоселецьке, Оржицький р-н., Полтавська обл. План.	1	2014	Шерстюк В.В.
Майдан «Залізна баба». с. Великоселецьке, Оржицький р-н., План городища за В. Г. Ляскоронським. За: Ляскоронський В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы в бассейне р. Сулы.	1	1901	Ляскоронський В. Г.
Майдан «Залізна баба». Ортофотоплан.	1	2019	Коротя О.В.
Майдан «Залізна баба». Ортофотоплан з матрицею висот.	1	2019	Коротя О.В.
<i>Фотофіксація</i>			
Майдан «Залізна баба». Кільцевий останець кургану. З північного заходу. Зйомка квадрокоптером.	1	2019	Коротя О.В.
Майдан «Залізна баба». Загальний вигляд, із заходу. Зйомка квадрокоптером.	1	2019	Коротя О.В.
Майдан «Залізна баба». Центральна частина (западина) кільцевого останця кургану. З північного заходу.	1	2014	Шерстюк В.В.
Майдан «Залізна баба». Загальний вигляд, з північного заходу. Зйомка квадрокоптером.	1	2019	Коротя О.В.
Майдан «Залізна баба». Лівий (6) та правий (7) вуси. З північного заходу.	2	2014	Шерстюк В.В.
Майдан «Залізна баба». Западина між вусами. З північного заходу.	1	2014	Шерстюк В.В.
Майдан «Залізна баба». Майданна площадка з боку входу до комплексу. З північного заходу.	1	2014	Шерстюк В.В.



Облікову картку склав:

Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Директор Комунального закладу «Центр охорони та досліджень пам'яток археології» Полтавської обласної ради	Магістр історії, педагогіка і методика середньої освіти	В. В. Шерстюк		27.11.2019

Керівник органу охорони культурної спадщини —

Директор Департаменту культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації держадміністрації

В. В. Вождаснко



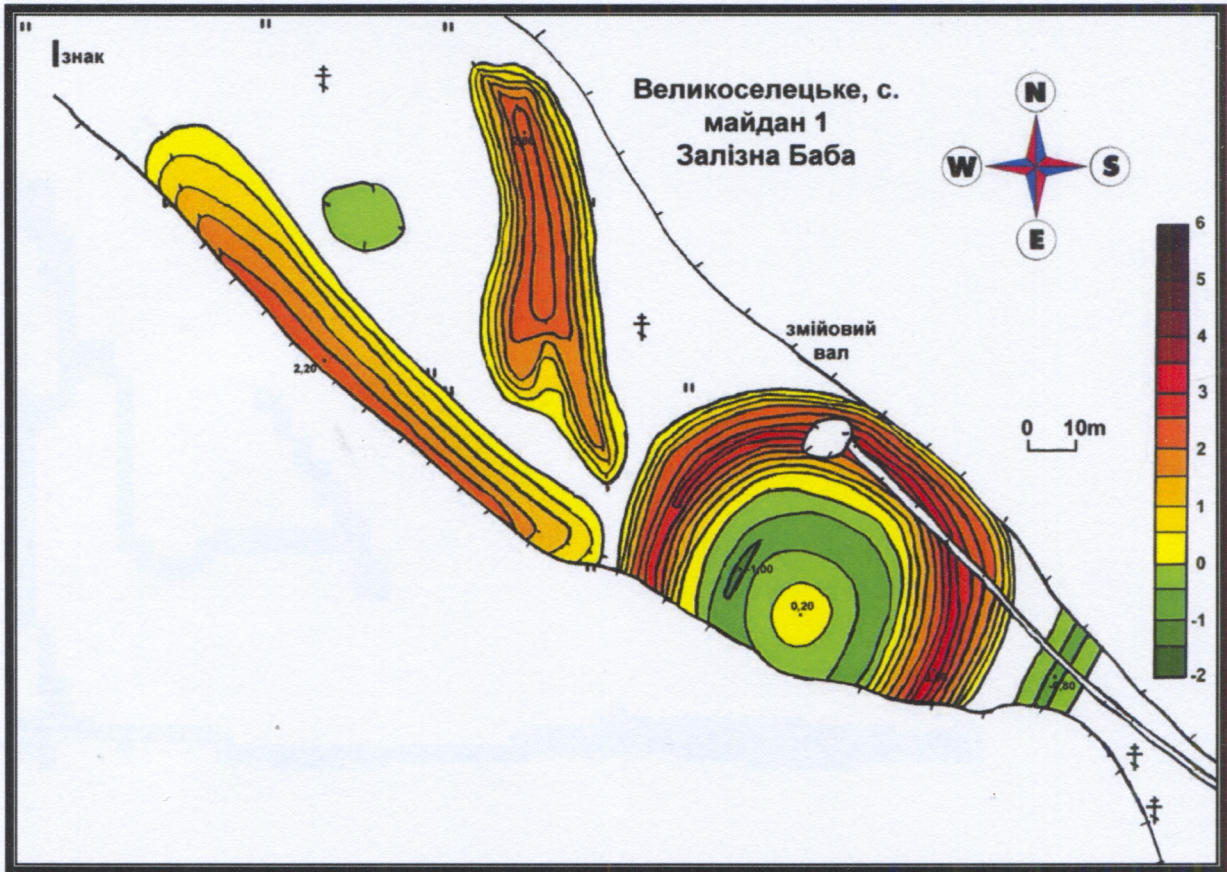
Ілюстрації



Загальний план розміщення пам'ятки.

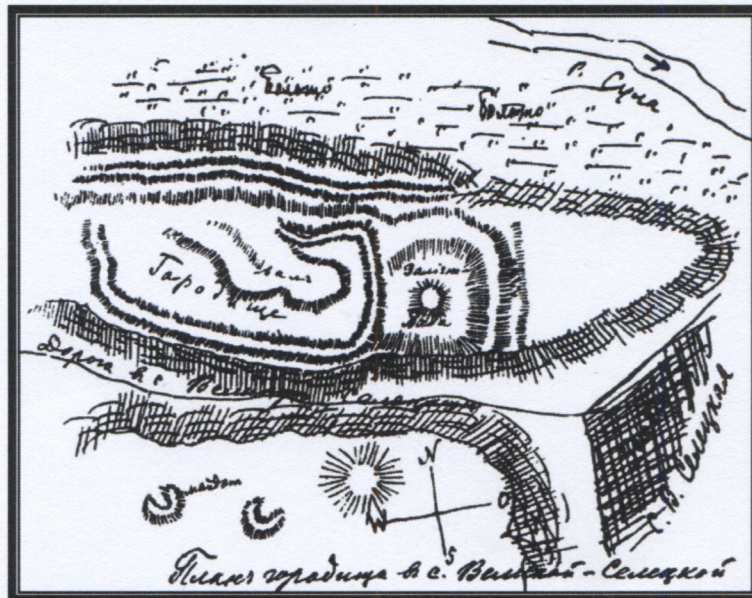
Підг. Шерстюк В.В., 2018.





2. Майдан «Залізна баба». с. Великоселецьке, Оржицький р-н., Полтавська обл. План.

Шерстюк В.В., 2014.



3. Майдан «Залізна баба». с. Великоселецьке, Оржицький р-н., План городища за В. Г. Ляскоронським. За: Ляскоронський В. Г. Городища, кургани и длинные (змеиные) валы в бассейне р. Сулы.

Ляскоронський В. Г. 1901.





4. Майдан «Залізна баба». Ортофотоплан.

Коротя О.В., 2019 р.





5. Майдан «Залізна баба». Ортофотоплан з матрицею висот.

Коротя О.В., 2019 р.





6. Майдан «Залізна баба». Кільцевий останець кургану. З північного заходу. Зйомка квадрокоптером.

Коротя О.В., 2019 р.



7. Майдан «Залізна баба». Загальний вигляд, із заходу. Зйомка квадрокоптером.

Коротя О.В., 2019 р.





8. Майдан «Залізна баба». Центральна частина (западина) кільцевого останця кургану. З північного заходу.

Шерстюк В.В., 2014.



9. Майдан «Залізна баба». Загальний вигляд, з північного заходу. Зйомка квадрокоптером.

Коротя О.В., 2019 р.





10-11. Майдан «Залізна баба». Лівий (6) та правий (7) вуси. З північного заходу.

Шерстюк В.В., 2014.





12.Майдан «Залізна баба». Западина між вусами. З північного заходу.

Шерстюк В.В., 2014



13. Майдан «Залізна баба». Майданна площадка з боку входу до комплексу.
З північного заходу.

Шерстюк В.В., 2014.

